

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

JAWNE

Egz. Nr 1

ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ
OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO
(Skrypt wykładu)

~~40824~~
BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WY
Archiwum Działu Zbiarów Specjalnych
Nr ewid. _____

40824

WARSZAWA

STYCZEŃ

1971

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

JAWNE

~~SECRET~~
~~SECRET~~
~~SECRET~~

Egz. Nr 1

ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ
OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO
(Skrypt wykładu)

~~40824~~
BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WY
Archiwum Biura Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. _____

40824

WARSZAWA

STYCZEN

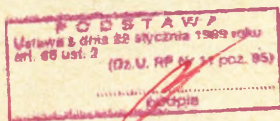
1971

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

ZATWIERDZAM
SZEF SZTABU GENERALNEGO WP

gen. dyw. Bolesław CHOCHA
Wiceminister Obrony Narodowej

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

JAWNE

~~SECRET~~
~~SECRET~~
~~SECRET~~

Egz. Nr 1

**ORGANIZACJA I KIEROWANIE OBRONĄ
OBSZARU OKRĘGU WOJSKOWEGO**

(Skrypt wykładu)

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASB WP
Archiwum Działu Zbiarów Specjalnych

Nr ewid. ....

40824

Opracował zespół

pod kier. płk. dypl. B. SZCZEPANIAKA

W S T Ą P

Okręg wojskowy jest podstawowym ogniwem w systemie obronnym kraju. Na szczeblu okręgu występują wszystkie w zasadzie problemy obrony militarnej, podobnie jak na szczeblu centralnym. Będąc organem ściśle militarnym dowództwo okręgu musi w systemie obrony terytorialnej rozwiązywać zagadnienia koordynacji i kojarzenia na obszarze OW wysiłków pozostałych układów systemu obronnego kraju.

Z powyższego wynika, że dowództwo okręgu wojskowego w zakresie walki zbrojnej z przeciwnikiem na obszarze kraju jest podstawowym szczeblem dowodzenia, dysponującym, poza wojskami OPK, głównymi siłami wojsk OTK. Jednocześnie niemniej doniosłą rolę spełnia okręg na rzecz frontu zewnętrznego.

Rozpatrując zadania okręgu w systemie obronnym można je ogólnie podzielić na dwie zasadnicze grupy zadań:

- zadania w ramach frontu zewnętrznego - realizowane głównie poprzez zapewnienie /dla OW w określonym wymiarze/ uzupełnień, zaopatrzenia materiałowo-technicznego, medycznego i innych świadczeń na rzecz wojsk operacyjnych;

- zadania w systemie OTK, to przede wszystkim - obrona obszaru okręgu przed działaniem zbrojnym przeciwnika i zapewnienie w ten sposób sprzyjających warunków funkcjonowania gospodarki narodowej i administracji państwowej.

Ponadto w ramach obydwu wyżej wymienionych grup zadań okręg realizuje zadania z zakresu mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych naszego kraju oraz zabezpieczenia - w określonym wymiarze - przegrupowania /tranzytu/ wojsk sojusznicznych na obszarze okręgu.

Poszczególne grupy zadań wiążą się i wzajemnie warunkują.

Z zadań na okres wojny wypływają określone zadania w zakresie przygotowań obronnych, realizowanych w czasie pokoju. Okręg wojskowy równolegle z wykonywaniem swoich zasadniczych funkcji na odcinku przedsięwzięć organizacyjno-mobilizacyjnych, szkolenia i zapewnienia wysokiego stopnia gotowości bojowej

wojsk, winien również wpływać na rozbudowę infrastruktury dążąc do przystosowania jej do wymagań obronnych, uczestniczyć w przygotowaniu sił zmilitaryzowanych układu funkcjonalnego i terytorialnego, udzielać pomocy w przygotowaniu samoobrony społeczeństwa.

Każdy z okręgów, ze względu na swoje położenie w układzie ogólnokrajowym i na TDW, możliwości oddziaływania nieprzyjaciela, rozległość obszaru, ukształtowanie i charakter granic, posiada szereg cech specyficznych, które będą rzutować na konkretną treść stojących przed nim zadań.

Okręgiem, w którym występują najpełniej wszystkie zagadnienia obronne w systemie OTK jest Pomorski Okręg Wojskowy, toteż na jego przykładzie będą prowadzone dalsze rozważania.

1. Niektóre problemy oceny stanu zagrożenia terytorium okregu wojskowego

W ewentualnej wojnie każda ze stron walczących będzie dążyć nie tylko do szybkiego rozgromienia wojsk zewnętrznego frontu walki, lecz także silnego oddziaływania zbrojnego na cały obszar państw przeciwstawnej koalicji.

Do oddziaływania na terytorium naszego kraju mogą być użyte przez nieprzyjaciela:

- strategiczne i taktyczne siły jądrowe;
- siły powietrzne z klasycznymi środkami rażenia;
- desanty powietrzne;
- uderzeniowe siły morskie i desanty morskie;
- siły dywersyjno-rozpoznawcze.

Ponadto należy oczekiwać rozmaitych form oddziaływania przeciwnika w ramach tak zwanej wojny psychologicznej.

Zmasowane i kompleksowe użycie tych sił i środków, szczególnie w początkowym okresie wojny, może stworzyć poważne zagrożenie zarówno dla wojsk operacyjnych przegrupowujących się w kierunku linii frontu i ^{wojsk}działających w ramach bezpośredniej obrony obszaru kraju, jak i dla przestawienia się na

okres wojny oraz sprawnego funkcjonowania w czasie wojny wszystkich dziedzin gospodarki narodowej i administracji państwowej. Z oceny położenia Polski na europejskim TDW i przebiegu jej granic wynika, że prawdopodobieństwo powstania tego rodzaju zagrożenia jest bardzo duże.

Największą groźbę stanowi broń masowego rażenia, która użyta w skali masowej może stworzyć sytuację, której opanowanie będzie wymagać maksymalnych i wszechstronnych wysiłków.

Stopień zagrożenia przez zbrojne oddziaływanie nieprzyjaciela, a stąd i warunki w jakich realizowane będą zadania militarne na obszarze kraju i poszczególnych okręgów wojskowych, będą zależęć głównie od sposobu wybuchu i charakteru wojny /wojna od początku jądrowa lub konwencjonalna, z zaskoczenia lub poprzedzona okresem zagrożenia/.

Podstawowym zagrożeniem dla obrony terytorium kraju, w tym i dla obszaru poszczególnych okręgów wojskowych, będą uderzenia bronią masowego rażenia. Środki napadu jądrowego, zgodnie z teoretycznymi zasadami potencjalnego przeciwnika, przeznaczone są do użycia głównie na takie obiekty wojskowe, jak: siły i środki napadu jądrowego, obrony powietrznej kraju, system dowodzenia, wojska w rejonach ześrodkowania i na drogach przemarszu oraz na ważne cywilne obiekty polityczno-administracyjne, ekonomiczne i komunikacyjne. Celem tych uderzeń w początkowym okresie wojny będzie zniszczenie wymienionych sił i środków /ośrodków/ oraz izolacja strefy działań bojowych poprzez obezwładnienie systemu komunikacji i stworzenie stref skażeń na drogach przemarszu kolejnych rzutów bądź odwodów operacyjnych /strategicznych/.

Użycie broni jądrowej może być od początku zmasowane lub stopniowane, początkowo w sposób ograniczony co do zasięgu, liczby i mocy uderzeń, następnie na całą głębokość z możliwym jeszcze ograniczeniem co do wyboru celów, a następnie przejścia do globalnej wojny jądrowej. We wszystkich wariantach użycia broni jądrowej nieprzyjaciel będzie dążył do uzyskania zaskoczenia. Przedziały czasowe - w jakich będzie się rozwijać eskalacja wojny jądrowej - będą prawdopodobnie bardzo krótkie.

Ogólną ocenę zagrożenia bronią jądrową ustala Sztab Generalny dla całego obszaru kraju z jednoczesnym określeniem przewidywanych głównych obiektów uderzeń jądrowych. Sztab okręgu wojskowego natomiast konkretyzuje je na swoim obszarze.

W warunkach konwencjonalnego konfliktu zbrojnego najbardziej ruchliwą siłą, którą nieprzyjaciel użyje w sposób zmasowany natychmiast po wybuchu wojny, będzie lotnictwo. Celem uderzeń lotnictwa będzie zadanie możliwie najdotkliwszych strat, głównie wojskom obrony powietrznej kraju, organom dowodzenia, wojskom operacyjnym oraz zdeorganizowanie funkcjonowania podstawowych dziedzin gospodarki narodowej i zarządzania krajem. Głównymi obiektami ataku lotniczego w pierwszym zmasowanym uderzeniu będą:

- główne obiekty oraz siły i środki systemu OPK, mające decydujące znaczenie dla skuteczności obrony powietrznej;
- wybrane elementy zasadniczych zgrupowań wojsk lądowych i marynarki wojennej;
- kluczowe obiekty komunikacyjne, a przede wszystkim mosty /przeprawy/ na głównych przeszkodach wodnych i ważne węzły komunikacyjne, rejonny przeładunkowe;
- główne ośrodki polityczno-administracyjne /miejsca rozmieszczenia władz państwowych/, szczególnie ważne obiekty i centra przemysłowe;
- inne obiekty o szczególnie ważnym znaczeniu gospodarczo-obronnym /łączność, energetyka itp./.

Zagrożenie obszaru kraju oddziaływaniem lotnictwa nieprzyjaciela, szczególnie w stosunku do obiektów i obszarów o znaczeniu operacyjno-strategicznym, określa się w sposób scentralizowany na szczeblu Sztabu Generalnego.

Dowództwo okręgu wojskowego natomiast, na podstawie tej oceny, konkretyzuje stopień zagrożenia w stosunku do poszczególnych obiektów lub rejonów na administrowanym obszarze.

W razie osiągnięcia przez nieprzyjaciela na poszczególnych kierunkach koalicyjnego frontu zewnętrznego początkowego powodzenia, określone rejonny kraju /OW/ mogą być zagrożone przez desanty powietrzne. Do głównych zadań desantów można zaliczyć:

- opanowanie i utrzymanie przepraw na szerokich przeszkodach wodnych;
- związanie walką podchodzących odwodów operacyjnych /strategicznych/;
- uchwycenie operacyjnie ważnych rubieży lub rejonów i utrzymanie ich do czasu podejścia nacierających wojsk.

Zagrożenie obszaru okręgu, a przede wszystkim obszarów zachodnich OW, desantami powietrznymi występuje w zasadzie już od pierwszych dni konfliktu zbrojnego.

Z analizy położenia geograficzno-wojskowego poszczególnych okręgów wojskowych oraz znaczenia obiektów, które mogą być celem działania desantów powietrznych nieprzyjaciela, wynika, że stopień zagrożenia każdego z nich będzie inny - zarówno co do skali jak i prawdopodobnego czasu wysadzenia desantu.

Fakt, że rejon najbardziej prawdopodobnego wysadzenia przez nieprzyjaciela desantów powietrznych będą obejmowały tylko pewną część obszaru okręgu, ułatwia odpowiednią koncentrację sił i środków niezbędnych do likwidacji desantów. Przy ocenie zagrożenia szczególną uwagę należy zwracać na rejon i obiekty położone na styku obszarów sąsiednich OW i państw sojuszniczych, albowiem działania przeciwdesantowe na tych obszarach winny być prowadzone w ścisłym współdziałaniu z sąsiadami.

Zagrożenie ze strony desantu morskiego nieprzyjaciela istnieje tylko na obszarze Pomorskiego Okręgu Wojskowego. W warunkach Morza Bałtyckiego, a stąd i naszego kraju, zarówno możliwość jak i charakter oraz siły desantów morskich nieprzyjaciela będą uzależnione przede wszystkim od rozwoju sytuacji na lądzie na zachodnioeuropejskim TDW. Prawdopodobieństwo i skala tego zagrożenia mogą być stosunkowo duże w przypadku uchwycenia przez nieprzyjaciela chwilowej inicjatywy i prowadzenia działań zaczepnych i odwrotnie - będą maleć w miarę ponoszenia przez niego porażek i przesuwania się linii frontu w głąb jego terytorium.

W warunkach naszego wybrzeża morskiego szczególne miejsce zajmują desanty dywersyjno-rozpoznawcze nieprzyjaciela, na których działania narażone jest w zasadzie całe wybrzeże morskie.

W kontekście zagrożenia z morza dowództwo okręgu wojskowego winno otrzymać niezbędne informacje o możliwościach oddziaływania sił morskich oraz lotnictwa nieprzyjaciela.

Z punktu widzenia chronologicznego rozwoju sytuacji militarnej najwcześniej, bo jeszcze przed wybuchem wojny może powstać zagrożenie dywersyjne, które w pewnych wypadkach wymagać będzie natychmiastowej interwencji. Zagrożenie to wzrośnie z chwilą rozpoczęcia agresji przez nieprzyjaciela.

Zadania dywersyjne będą realizowały specjalnie przygotowane do tego rodzaju działań różnego rodzaju siły przeciwnika, które mogą być przerzucane w różnym czasie i różnymi sposobami /kanałami/. Główną siłę przeciwnika stanowić będą między innymi pododdziały grup specjalnego przeznaczenia, działające jako grupy dywersyjno-rozpoznawcze.

Do zasadniczych właściwości tego rodzaju działań można zaliczyć: uchylanie się przeciwnika od bezpośredniej walki z siłami obrony, skrytość wykonywania akcji rozpoznawczych i dywersyjnych oraz gwałtowność tych ostatnich, dużą ruchliwość i częstotliwość przemieszczania się w terenie. Działania dywersyjne mogą przyjąć różne formy. Zasadnicze z nich - to skryte uderzenia na szczególnie ważne obiekty na terytorium okręgu. Ze względu na skupienie i rozmieszczenie opłacalnych dla dywersji obiektów, szczególne nasilenie działań o charakterze dywersyjno-rozpoznawczym będzie się prawdopodobnie ogniskować w określonej części obszaru okręgu wojskowego lub w kilku stosunkowo niewielkich rejonach. W warunkach jednoczesnego powstania kilku obszarów zagrożenia dywersyjnego odległości między nimi mogą ^{być} stosunkowo duże, co umożliwi siłom obrony izolowanie tych obszarów w czasie walki z przeciwnikiem.

Przewidywane zagrożenie w omawianej dziedzinie określają głównie organa MSW /Działu Wewnętrznego/. Sztab okręgu winien zwracać główną uwagę na ocenę zagrożenia obiektów o znaczeniu militarnym, za których ochronę i obronę ponosi on bezpośrednią i wyłączną odpowiedzialność.

2. Obrona obszaru okręgu

Sztab okręgu integruje całość problemów obrony militarnej, z wyjątkiem czynnej obrony przed uderzeniami z powietrza, która jest zadaniem wojsk OPK. W całości systemu obrony obszaru okręgu, odpowiednio do przewidywanego zagrożenia, można wyodrębnić:

- obronę przeciwdesantową i wybrzeża morskiego;
- udział w obronie przed bronią masowego rażenia;
- ochronę i obronę obiektów o znaczeniu militarnym oraz udział w obronie przeciwdwersyjnej.

A. Obrona przeciwdesantowa i wybrzeża morskiego.

W tego rodzaju obronie obszaru okręgu wojskowego zasadniczą rolę spełniają jednostki okręgu, które w warunkach współdziałania ze wszystkimi siłami i środkami obrony stacjonującymi na administrowanym obszarze tworzą jednolity, zorganizowany system przeciwdziałania desantom nieprzyjaciela. Z punktu widzenia rodzaju sił i środków wykorzystywanych przez nieprzyjaciela, obronę przeciwdesantową obszaru okręgu można podzielić na:

- obronę przeciw desantom powietrznym;
- obronę przeciw desantom morskim.

Należy przy tym nadmienić, że Pomorski Okręg Wojskowy może być narażony na jednoczesne oddziaływanie desantów powietrznych i morskich nieprzyjaciela.

Podstawowym celem obrony przeciwdesantowej, jako integralnej części operacyjnej obrony terytorium kraju, jest uniemożliwienie nieprzyjacielowi pogłębienia i spotęgowania uderzeń wojsk działających zaczepnie od czoła, opanowania operacyjnie ważnych rejonów i obiektów, izolowania wojsk operacyjnych od zaplecza kraju oraz stworzenia przez niego nowego obszaru działań zbrojnych.

Do zadań szczegółowych w zakresie organizacji i prowadzenia obrony przeciwdesantowej można zaliczyć:

a/ w okresie poprzedzającym działanie desantu:

- określenie prawdopodobnego zamiaru działań desantu nieprzyjaciela oraz składu jego sił i środków, jak również możliwości bojowych;
- rozpoznanie przewidywanych rejonów lądowania desantu i obiektów jego uderzeń;
- wydzielenie niezbędnych sił i środków do obrony przeciwdesantowej, określenie ich zadań bojowych oraz zorganizowanie dowodzenia, łączności i współdziałania;
- zorganizowanie wszystkich rodzajów zabezpieczenia działań przeciwdesantowych;
- ustalenie na czas przygotowań nieprzyjaciela do wysadzenia desantu;
- postawienie sił i środków obrony przeciwdesantowej w stan pełnej gotowości do zniszczenia desantów nieprzyjaciela w przypadku ich wysadzenia;

b/ w okresie działań desantu:

- prowadzenie rozpoznania desantu w czasie jego przelotu, lądowania i działań;
- zwalczanie desantu /na obszarze OW/ w czasie jego przelotu i lądowania;
- zlokalizowanie i blokowanie wysadzonych sił desantu oraz niedopuszczenie do rozszerzenia opanowanego przez desant obszaru działań;
- zniszczenie wysadzonego desantu nieprzyjaciela i oczyszczenie terenu z ewentualnie rozproszonych części sił desantu;
- odtworzenie ugrupowania sił i środków obrony przeciwdesantowej.

Podstawowym ogniwem organizującym działania przeciwdesantowe jest z reguły dowództwo okręgu wojskowego.

Odmiennie właściwości posiadać będzie jednak organizacja obrony wybrzeża morskiego. Z uwagi na udział w tej obronie, która może się przekształcić w operację przeciwdesantową, trzech

organizacyjnie niezależnych rodzajów sił zbrojnych - wojsk lądowych, lotnictwa /wojsk OPK/ i marynarki wojennej - konieczne są ustalenia sztabu nadrzędnego w zakresie zadań dla wymienionych rodzajów sił zbrojnych oraz ich współdziałania.

Dowództwo okręgu wojskowego jest odpowiedzialne za:

- przygotowanie i rozwinięcie sił i środków przeznaczonych do obrony wybrzeża;

- określenie dla tych wojsk zadań bojowych oraz organizację dowodzenia, łączności i współdziałania;

- organizację zabezpieczenia działań bojowych;

- prowadzenie obrony przeciwdesantowej w ścisłym współdziałaniu z określonymi siłami marynarki wojennej, wojsk OPK i lotnictwa.

W obronie przeciwdesantowej okręgu wojskowego mogą wziąć udział:

- jednostki WOP;

- jednostki WOWewn.;

- jednostki szkolne i zapasowe okręgu;

- pododdziały ośrodków szkoleniowych i szkół oficerskich;

- pododdziały ochronne i WSW;

- terenowe oddziały samoobrony;

- oddziały działu wewnętrznego;

- jednostki obrony nadbrzeżnej marynarki wojennej;

- jednostki wojsk operacyjnych czasowo stacjonujące na obszarze okręgu.

Część tych jednostek jest związana z określonym obszarem działań i winna być przeznaczona do obserwacji, patrolowania i bezpośredniej obrony szczególnie ważnych obiektów. Pozostałe zaś powinny tworzyć zgrupowania ~~sił zbrojnych~~, przeznaczonych do wykonania manewru na zagrożone odcinki /odcinek/ w celu niedopuszczenia do lądowania desantu lub ~~niszczenia~~ go w przypadku wysadzenia na ląd.

Obrona wybrzeża morskiego okręgu nadmorskiego, jak już wspomniano wyżej, będzie organizowana i prowadzona w ramach operacji przeciwdesantowej, w której będą brać udział siły i środki marynarki wojennej, wojsk OPK, lotnictwa i wojsk raketowych. W odniesieniu do marynarki wojennej obowiązuje przy tym zasada, że za obronę rejonów wodnych odpowiada dowództwo marynarki wojennej, zaś wybrzeża i obszaru lądowego okręgu - dowództwo nadmorskiego okręgu wojskowego.

Obronę wybrzeża morskiego na obszarze okręgu wojskowego organizuje się i prowadzi : w oparciu o ogólne zasady tego rodzaju działań przyjmowane w wojskach operacyjnych, z uwzględnieniem odmienności sił i środków w odniesieniu do ich struktury organizacyjnej, wyposażenia, możliwości bojowych i innych specyficznych właściwości oraz konkretnej oceny stopnia zagrożenia. Oceniając zagrożenie należy mieć na uwadze morskie desanty dywersyjno-rozpoznawcze, taktyczne i operacyjne z tym, że w ramach zarówno operacyjnych jak i taktycznych desantów morskich będą z reguły wysadzane desanty powietrzne. Stosownie do tego winny być przygotowywane odpowiednie warianty prowadzenia obrony wybrzeża.

B. Udział w obronie przed bronią masowego rażenia

Największe zagrożenie kraju z uwagi na dotkliwe skutki oddziaływania stwarza broń jądrowa. Zwalczanie środków przeniesienia tej broni, szczególnie lotnictwa /nosiciele/ organizują na obszarze okręgu wojska korpusu OPK, zaś likwidację skutków jej użycia - siły i środki działu ochrony i zaopatrzenia ludności układu terytorialnego. W tej ostatniej biorą również udział siły i środki centralnego podporządkowania rozmieszczone na obszarze poszczególnych województw. W miarę możliwości i potrzeb w wykonywaniu tych zadań uczestniczą również jednostki wojskowe okręgu. Ponadto należy wspomnieć o realizacji przedsięwzięć uprzedzających jej użycie, a mających na celu ograniczenie do minimum skutków użycia przez nieprzyjaciela broni jądrowej na obszar okręgu.

Dla okręgu wojskowego, jako militarnego organu dowodzenia, głównym zadaniem /w systemie OTK/ jest walka zbrojna z nieprzyjacielem. Okręg nie dysponuje natomiast siłami i środkami przygotowanymi i wyposażonymi do akcji ratowniczych, nie jest również w stanie planować i koordynować całości akcji likwidacji skutków uderzeń. Toteż siły i środki okręgu będą wspierały akcje organizowane przez terenowe komitety obrony.

Stąd więc siły i środki okręgu organizują:

- obronę przed bronią masowego rażenia wojsk i obiektów okręgu /urządzeń, instytucji wojskowych, a także wojsk operacyjnych/;

- pomoc w tej obronie na rzecz układu terytorialnego i funkcjonalnego.

Obrona wojsk okręgu przed bronią masowego rażenia realizowana jest jako główny rodzaj zabezpieczenia działań. Organizują ją dowódcy wszystkich szczebli na ogólnych zasadach, to jest według obowiązujących regulaminów i instrukcji. Jednocześnie oddziały okręgu, szczególnie specjalistyczne /chemiczne, inżynierskie, medyczne/, powinny być gotowe do udzielania pomocy przegrupowującym się wojskom operacyjnym, na które mogą być wykonane uderzenia w pierwszej kolejności. Wobec ciągłych zmian położenia tych wojsk, jednostkom przewidzianym do udziału w OPEMAR określa się zadania alternatywne /co do miejsca i czasu/, które są konkretyzowane w miarę potrzeb. Na potrzeby przegrupowujących się wojsk operacyjnych należy planować również wykorzystanie cywilnych, stacjonarnych urządzeń przeznaczonych do prowadzenia zabiegów sanitarnych i specjalnych.

Podczas organizacji pomocy dla maszerujących przez obszar okręgu wojsk operacyjnych przestrzega się zasady, że ich siły i środki zabezpieczenia likwidacji skutków uderzeń bronią masowego rażenia winny być angażowane w możliwie najmniejszym wymiarze. W tym celu pomocy z zewnątrz powinny im udzielić jednostki okręgu oraz w miarę możliwości siły i środki układu terytorialnego.

Spośród jednostek okręgu mogą to być:

- oddziały inżynieryjno-budowlane i inżynieryjne;
- oddziały zapasowe i szkolne;
- grupy awaryjno-techniczne ze stacjonarnych warsztatów naprawczych;
- zespoły medyczne i transport sanitarny ze stacjonarnych szpitali,

Jeśli chodzi o siły i środki układu terytorialnego, to są one wykorzystywane do tego celu tylko w granicach macierzystego powiatu i miasta i to wtedy, gdy nie ma potrzeby użycia ich do obrony ^{miast} osiedli i obiektów gospodarki narodowej. Z tego rodzaju sił i środków mogą być wykorzystywane:

- oddziały ratownictwa technicznego;
- oddziały dezynfekcyjne;
- oddziały sanitarne;
- zmilitaryzowane oddziały straży pożarnej;
- najbliższe oddziały samoobrony;
- oddziały MO.

Na obszarze powiatu można zgromadzić w rejonie porażenia około 5-6 TOS i ZOS, oddział ratownictwa technicznego oraz 2-3 kolumny sanitarne i dezynfekcyjne.

Jednostki okręgu powinny być również przygotowane do udzielenia wszechstronnej pomocy - z uwagi na szczupłość sił i środków oraz ważność wykonywanych zadań - jednostkom wojsk OPK stacjonującym na obszarze okręgu. Podobnej pomocy powinno się udzielać niektórym jednostkom nadbrzeżnym marynarki wojennej, jak na przykład artylerii raketowej, lotnictwu itp.

Udział sił i środków okręgu w OPBMAR obszarze okręgu.

Na podstawie oceny zagrożenia oraz rozmieszczenia prawdopodobnych obiektów uderzeń jądrowych określa się jednostki, które będą brały udział w akcjach ratowniczych w poszczególnych porażonych rejonach /obiektych/. Ze względu na znaczenie tych akcji przewiduje się użycie wszystkich, nie zaangażowanych

w danym czasie do wykonywania innych ważnych zadań, jednostek okręgu, w tym również szkolnych, zapasowych itp. Z jednostek tych zasadniczą rolę będą odgrywać - z uwagi na posiadany sprzęt przydatny do prac ratowniczych oraz kwalifikowaną kadre - oddziały inżynieryjno-budowlane oraz jednostki i instytucje służby zdrowia. Dla wszystkich jednostek okręgu określa się również kierunki /drogi/ dojścia do rejonu porażenia /uwzględniając możliwość skażeń przy uderzeniach naziemnych/ i czas niezbędny na przesunięcie.

W organizacji pomocy organom układu terytorialnego nie należy oczywiście pomijać oddziałów ogólnowojskowych i innych rodzajów wojsk i służb. Znaczenie ich w akcji polega na wysokiej sprawności organizacyjnej i fakcie, że będą wchodziły do akcji z zewnątrz.

W wypadku obezwładnienia jednostek lub obiektów wojskowych akcją ratowniczą kierują wyznaczone przez sztab okręgu dowództwa jednostek. W wypadku zaś udzielania pomocy siłom i środkom układu terytorialnego pododdziały i oddziały wojskowe powinny być podporządkowane ogólnemu kierownictwu organów tego układu.

Okręg stanowi szczególnie ważne ogniwo w systemie wykrywania wybuchów jądrowych i skażeń, zwłaszcza prognozowania i uprzedzania o możliwości skażeń. Okręgowy ośrodek analizy i prognozowania skażeń przekazuje dane dla województw, umożliwiając powszechne ostrzeżenie.

C. Ochrona i obrona obiektów o znaczeniu militarnym oraz udział w obronie przeciwdywersyjnej

Działania w ramach obrony i ochrony obiektów o znaczeniu militarnym oraz obrony przeciwdywersyjnej, aczkolwiek zachowują swoją odrębność, noszą szereg cech wspólnych i występują w ścisłym wzajemnym powiązaniu.

Obrona przeciwdywersyjna stanowi kompleks przedsięwzięć ochronnych i obronnych realizowanych we wszystkich układach obrony terytorialnej kraju. Ich celem jest wykrycie, zapobieżenie i zwalczanie dywersji nieprzyjaciela na obszarze kraju.

Do podstawowych zadań obrony przeciwdywersyjnej w układzie militarnym można zaliczyć:

- uniemożliwienie rozpoznania i przygotowania przez grupy dywersyjno-rozpoznawcze rejonów dla wysadzenia desantów powietrznych i morskich;
- likwidację grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela lub utrudnienie ich działania;
- zapewnienie warunków - między innymi przez ochronę i obronę określonych rejonów - sprawnego funkcjonowania systemu kierowania obroną kraju z polowych stanowisk kierowania;
- zabezpieczenie przed działalnością rozpoznawczą nieprzyjaciela głównych skupisk obiektów, a szczególnie obiektów wojskowych, komunikacyjnych i łączności;
- zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony przepraw stałych i rejonów przeładunkowych na głównych przeszkodach wodnych.

Jak wspomniano całość obrony przeciwdywersyjnej, to cały kompleks przedsięwzięć, którego nie wyczerpują wymienione wyżej zadania. Organem koordynującym i planującym w tym zakresie jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych /Dział Wewnętrzny KOK/, dla którego walka z dywersją, zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa wewnętrznego, będzie przedłużeniem zadań realizowanych w okresie pokoju. Dużą rolę w zwalczaniu dywersji ideologicznej, politycznej i działań psychologicznych przeciwnika odegrają siły i środki Działu Politycznego KOK.

Tak więc działania przeciwdywersyjne można umownie podzielić na:

- zapobieganie, tj. oddziaływanie propagandowe, uodporniające na działanie przeciwnika, rozpoznanie specjalne, profilaktyczne izolowanie podejrzanych itp.;
- zwalczanie fizyczne polegające na ich likwidacji w wypadku pojawienia się.

Dla wojsk OTK, szczególnie okręgu wojskowego, głównym będzie udział/we współdziałaniu z organami działu wewnętrznego/ w czynnym zwalczaniu wykrytych i umiejscowionych grup dywersyjno-rozpoznawczych. Niektóre siły podległe OW mogą także

skutecznie rozpoznawać i wzbraniać przerzut grup. Dotyczy to głównie brygad WOP na wybrzeżu. Dużą rolę odegrają w tej dziedzinie siły i środki OPK. Organa wojskowe nie dysponują jednak odpowiednią siecią rozpoznania w terenie grup już przerzucanych, bądź podziemia organizowanego przez agenturę.

Siły i środki przewidywane do walki zbrojnej z dywersją /grupami dywersyjno-rozpoznawczymi/ można także umownie podzielić na dwie grupy:

- siły i środki działające w systemie ochrony obiektów,
- siły i środki utrzymywane lub wydzielane do likwidacji powstałego zagrożenia dywersyjnego /do obrony obiektów/.

Ochrona obiektów ma charakter stacjonarny, a siły i środki wydzielane do tego celu są związane bezpośrednio z chronionymi obiektami. Jej podstawowym celem jest zapobieganie rozpoznaniu i dywersji nieprzyjaciela. Stanowi ona ^{w pewnym sensie} bierną formę działań, niemniej ~~jest~~ konieczną, szczególnie w początkowym okresie.

Ochrona realizowana będzie głównie siłami terenowych i zakładowych oddziałów samoobrony, w skład których wejdą istniejące straże przemysłowe.

Obiekty wojskowe, ważniejsze komunikacyjne /na głównych ciągach komunikacyjnych/, łączności i niektóre energetyczne /rozdzielnie dużych mocy, elektrownie wodne - posiadające małe załogi/, będą chronione siłami pododdziałów ochronnych oraz specjalistycznych oddziałów samoobrony podporządkowanych terytorialnym sztabom wojskowym.

Działanie tych sił jest koordynowane przez sztaby wojskowe z działaniem sił podległych działowi wewnętrznemu, jak: organa rozpoznania, siły manewrowe.

Do podstawowych zadań sił i środków ochrony obiektów należy:

- zapewnienie bezpieczeństwa obiektu w wypadku bezpośredniego zagrożenia przez przeciwnika;
- zapewnienie porządku na terenie obiektu oraz zwalczanie skutków dywersyjnego oddziaływania przeciwnika;

- przeciwdziałanie wypadkom destrukcyjnej działalności, jak kradzieży i grabieży mienia państwowego i społecznego itp.

Należy dodać, że poprzednie koncepcje przewidujące ochronę obiektów, w zależności od kategorii przez pododdziały ochrony i jednostki terytorialne, szczególnie zaś objęcie ochroną wojskową wszystkich obiektów gospodarki narodowej, nie wytrzymały konfrontacji z realiami. Ponadto niecelowe jest utrzymywanie ochrony wojskowej obiektów przemysłowych rozlokowanych w dużych ośrodkach miejskich, zagrożonych bardziej sabotażem /działaniem od wewnątrz/, niż dywersją.

Obrona obiektów polega na aktywnej walce z nieprzyjacielem i prowadzona jest w sposób manewrowy. Realizowana jest przez zmotoryzowane odwoły MO /ZOMO/, a w razie konieczności i przez jednostki podległe okręgowi. Zadaniem sił i środków przeznaczonych do obrony ochraniających obiektów jest:

- prowadzenie ciągłego rozpoznania;
- ograniczenie możliwości manewru grupom nieprzyjaciela;
- bezpośrednia likwidacja zbrojnych grup na dalszych i bliższych podejściach do obiektu;
- udzielenie czynnej i bezpośredniej pomocy zaatakowanym obiektom i ich załogom.

Działalność grup dywersyjno-rozpoznawczych może stworzyć jak wspomniano, zagrożenie dywersyjne na znacznym obszarze OW lub w kilku stosunkowo niewielkich rejonach. Zależy to przede wszystkim od warunków bazowania tych grup, odległości rozmieszczenia prawdopodobnych obiektów rozpoznania i dywersji, nasycenia obszaru zagrożenia dywersyjnego siłami i środkami obrony itp.

W wypadku zagrożenia dywersją, pojawienia się grup, działania ochronne nie zapewnią ich likwidacji. Stąd też już od szczebla powiatu planuje się działania manewrowe. Działania te prowadzą siły działów wewnętrznych powiatów i województw, a w wypadku, gdy ich możliwości okażą się niewystarczające, do działań zostaną użyte pododdziały i oddziały okręgu wojskowego.

Udział jednostek okręgu może być realizowany na zasadzie czasowego podporządkowania wydzielonych pododdziałów /oddzia-

łów/ terenowym organom działu wewnętrznego, które sprawują dowodzenie akeją.

W wypadku zagrożenia większych obszarów przy zbyt szczupłych siłach działu wewnętrznego może zaistnieć konieczność zwiększenia sił okręgu i przejęcia przez sztab OW dowodzenia akeją. Po rozbiciu zasadniczych sił dywersyjno-rozpoznawczych kierownictwo dalszą akeją likwidacji grup powinno być przekazane terenowemu kierownikowi działu wewnętrznego.

Przedsięwzięcia organizacyjno-przygotowawcze w zakresie obrony przeciwdywersyjnej obszaru okręgu realizuje się jeszcze w czasie pokoju. Do najważniejszych można zaliczyć:

- ustalenie prawdopodobnych rejonów działań grup dywersyjno-rozpoznawczych, przewidywanego ich składu i sposobu prowadzenia dywersji i rozpoznania;

- określenie najbardziej zagrożonych obiektów oraz sposobów ich ochrony i obrony;

- przygotowanie organizacyjno-mobilizacyjne rozwinięcie sił i środków ochrony obiektów oraz innych jednostek przewidzianych do działania w ramach obrony przeciwdywersyjnej;

- gromadzenie środków inżynierskiego zabezpieczenia ochrony obiektów i działań przeciwdywersyjnych;

- opracowanie planu obrony przeciwdywersyjnej obszaru okręgu, w tym planu ochrony obiektów o znaczeniu militarnym;

- koordynacja i kontrola prac planistycznych i przygotowawczych w wojewódzkich sztabach wojskowych.

W toku trwania właściwych działań przeciwdywersyjnych sztab okręgu powinien:

- zbierać i analizować dane o stanie zagrożenia dywersyjnego w poszczególnych rejonach, składzie i możliwościach wykrytych grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela oraz o obiektach ich oddziaływania;

- informować sąsiednie terytorialne organa kierowania obroną terytorium kraju o możliwym zagrożeniu dywersyjnym na administrowanych przez nie obszarach;

- organizować i koordynować współdziałanie między siłami i środkami okręgu z organami działu wewnętrznego;
- udzielać pomocy - w formie wzmocnienia - terenowym organom i oddziałom działu wewnętrznego w zwalczaniu dywersji nieprzyjaciela;
- organizować i kierować działaniami przeciwdywersyjnymi w rejonach masowego zagrożenia;
- korygować i uaktualniać sposoby współdziałania sił i środków uczestniczących w działaniach przeciwdywersyjnych z pozostałymi siłami i środkami stacjonującymi na obszarze okręgu.

W zwalczaniu dywersji brać będą udział siły i środki o różnym przeznaczeniu. Dla osiągnięcia sukcesu w tych działaniach konieczna jest koncentracja wysiłku. Dowództwo okręgu obejmie dowodzenie tymi działaniami w okresie najtrudniejszym, winno ono zatem od początku aktywnie uczestniczyć w działaniach, orientować się w sytuacji aby niedopuszczyć do zagrożenia na skalę masową, a w wypadku zaistnienia takiego zagrożenia sprawnie przejąć kierowanie działaniami.

Zabezpieczenie przegrupowania wojsk własnych i sojusznicznych oraz funkcjonowanie komunikacji wojskowej

Oprócz omówionych zadań obrony obszaru okręgu, przed okręgiem stoją zadania zabezpieczenia swobody działania wojsk operacyjnych. Zadania te nie kończą się z chwilą przegrupowania zasadniczych rzutów wojsk operacyjnych, lecz /w nieco zmienionej formie/ obowiązują przez cały czas trwania działań wojennych. Do zasadniczych zadań okręgu w tym zakresie można zaliczyć:

- kierowanie ruchem wojsk,
- zabezpieczenie komunikacji,
- zabezpieczenie materiałowo-techniczne przegrupujących się wojsk.

Niektóre z tych zadań są częściowo wykonywane w ramach kompleksowej obrony obszaru okręgu. Ochrona obiektów komunikacyjnych organizowana i prowadzona w ramach obrony przeciwdywersyjnej jest elementem zabezpieczenia komunikacji. Całość jednak wymaga odrębnego omówienia.

Udział okręgu w kierowaniu ruchem wojsk

Zapewnienie ciągłości marszu wojsk operacyjnych przegrupowujących się przez obszar kraju możliwe jest w warunkach sprawnego działania scentralizowanego ogólnokrajowego systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk, w ramach którego rolę organu planującego, dyspozytorskiego i kierującego spełnia Sztab Generalny.

Dla zapewnienia realizacji płynnego ruchu wojsk konieczne jest angażowanie różnorodnych sił. Różnorodność ta określa rolę sztabu okręgu w przygotowaniu, rozwijaniu i działaniu elementów systemu kierowania ruchem wojsk. Na tym szczeblu istnieją bowiem warunki koordynacji przedsięwzięć dokonywanych we wszystkich układach obrony terytorium kraju. Istnieją tu również najdogodniejsze warunki współdziałania wojsk operacyjnych i wojsk OTK, dzięki jednolitemu dowodzeniu okręgiem oraz związkami i jednostkami wojsk operacyjnych wydzielonymi z tego składu - do czasu ich wyjścia z obszaru okręgu.

Dowództwo okręgu wojskowego jako terytorialny operacyjny organ kierowania obroną kraju, odpowiedzialny jest za:

- planowanie przedsięwzięć związanych z rozwinięciem terenowych ogniw systemu kierowania i kontroli ruchu wojsk,
- mobilizacyjne przygotowanie organów dowodzenia oraz sił i środków wyznaczonych do działania w tym systemie
- szkolenie oraz utrzymanie odpowiedniej gotowości bojowej oddziałów wydzielonych do rozwinięcia systemu,
- przygotowanie systemu łączności oraz środków zabezpieczenia inżynierskiego, medycznego, materiałowego i technicznego,
- organizację współdziałania wszystkich sił i środków działających w systemie kierowania ruchem oraz sił zabezpieczenia działających na rzecz przegrupowania wojsk,

- terminowe rozwinięcie oraz kierowanie - zgodnie z otrzymanymi uprawnieniami - pracą ogniów systemu kierowania na obszarze okręgu.

Planowanie przedsięwzięć w omawianym zakresie jest w okresie pokoju scentralizowane. Realizuje się je w zasadzie na szczeblu Sztabu Generalnego z udziałem dowództw okręgów wojskowych. Niezależnie od udziału w opracowaniu planu kierowania ruchem, dowództwo okręgu uwzględnia również na potrzeby wewnętrzne problemy częściowego przegrupowania oddziałów i związków wojsk OTK, korygując ruchem tych jednostek w celu niedopuszczenia do kolizji na trasach przemarszu.

Sztab okręgu winien posiadać zawsze aktualne dane o:

- stanie i możliwościach sił i środków rozwijanych w strefach kierowania ruchem wojsk,

- stanie eksploatacyjnym dróg zasadniczych i zapasowych przebiegających przez obszar okręgu;

- stanie technicznym obiektów komunikacyjnych na zasadniczych kierunkach marszu wojsk operacyjnych;

- możliwościach dokonywania manewru dofrontowego i rokadowego;

- stanie zgromadzonych zapasów materiałowych, szczególnie mps, oraz możliwościach zaopatrywania i zabezpieczenia technicznego;

- najdogodniejszych rejonach rozśrodkowanego rozmieszczenia wojsk na postoju;

- możliwościach i sposobach wykorzystania środków łączności do kierowania ruchem wojsk;

- możliwościach i rodzajach pomocy, jaką mogą udzielić siły i środki pozostałych układów.

Do ważnych czynności przygotowawczych należy również zaliczyć mobilizacyjne przygotowanie oddziałów przewidzianych do rozwinięcia stref kierowania ruchem wojsk. W realizacji tych przygotowań obowiązuje zasada, że podstawowe ogniwa krajowego systemu kierowania ruchem wojsk powinny osiągnąć gotowość do

działania przed lub z chwilą wymarszu wojsk z rejonów alarmowych lub garnizonów stałych. Zasada ta dotyczy głównie ogniw kierowania. W okresie pokoju, a szczególnie w okresie zagrożenia najwyższy stopień gotowości powinny mieć oddziały przeprawowe, regulacji ruchu oraz łączności.

Rozwijanie elementów systemu kierowania odbywa się odpowiednio do stanu zagrożenia bezpieczeństwa kraju i podnoszenia gotowości bojowej sił zbrojnych. Może się odbywać stopniowo w sposób skryty lub w trybie alarmowym. W tym drugim wypadku oddziały zabezpieczające ruch, przeprawowe, drogowe itp. osiągną gotowość do działania rzutami alarmowymi, prowadząc jednocześnie mobilizację.

Warto tu podkreślić, że głównym zadaniem systemu kierowania ruchem będzie zapewnienie płynności ruchu nie tyle pierwszorzutowych związków taktycznych, ile różnego rodzaju jednostek armijnych, frontowych, zwłaszcza tyłowych, a szczególnie korelowanie tego ruchu z ruchem głównej masy wojsk sojuszniczych.

Koordinację ruchu wojsk własnych z ruchem wojsk sojuszniczych realizuje Sztab Generalny, wykorzystując w tym celu m.in. międzysojusznicze Centralne Grupy Kierowania Ruchem Wojsk.

Udział okręgu wojskowego w zabezpieczeniu komunikacji

W problematyce zabezpieczenia przegrupowania wojsk należy odróżnić kierowanie ruchem od zabezpieczenia tego ruchu. Doświadczenia z ćwiczeń wykazują, że organa systemu kierowania ruchem wojsk nie są w stanie objąć wszystkich zagadnień związanych z zabezpieczeniem ruchu. Wymagałoby ^{to} znacznej rozbudowy ogniw tego systemu, co jest niecelowe z uwagi na niestały charakter potrzeb funkcjonowania systemu. Rola i zadania tego systemu zmieniają się zasadniczo po zakończeniu przegrupowania wojsk.

Zadanie zapewnienia komunikacji zarówno kolejowej, jak i drogowej na obszarze kraju jest zadaniem Ministerstwa Komunikacji. W okresie wojny zadanie zabezpieczenia komunikacji będzie przedłużeniem realizacji zadań wykonywanych w okresie pokoju. Dla zapewnienia utrzymania w sprawności eksploatacyjnej

i usuwania uszkodzeń, przewiduje się formowanie szeregu oddziałów zmilitaryzowanych. Z uwagi na trudności scentralizowanego kierowania akcją likwidacji skutków uderzeń, większość tych sił działać będzie w podporządkowaniu organów terenowych.

Oprócz sił zmilitaryzowanych resortu komunikacji w wojskach OTK występują jednostki komunikacji, oraz dla szybkiej odbudowy przepraw jednostki pontonowe. Użycie ich przewidywane jest na zasadniczych szlakach i obiektach wykorzystywanych przez wojska.

Planowanie technicznej osłony komunikacji realizuje resort komunikacji z uwzględnieniem postulatów Sztabu Generalnego /MON/. Również planowanie użycia jednostek wojskowych jest scentralizowane. Na podstawie planu osłony technicznej resortu komunikacji i użycia jednostek wojskowych opracowuje się plan technicznego zabezpieczenia komunikacji. Większość sił przewiduje się do działania w najbardziej newralgicznych rejonach - w rejonach stref kierowania ruchem wojsk.

Zadaniem dowództwa okręgu będzie korygowanie zadań planowanych, precyzowanie ^{ich} odpowiednio do zmieniającej się sytuacji i potrzeb przegrupowujących się wojsk. Do szczególnych zadań sztabu okręgu w tym zakresie można zaliczyć:

- stałą znajomość aktualnego stanu dróg i obiektów inżynierskich na drogach oraz ich przydatność dla ruchu poszczególnych rodzajów pojazdów;

- znajomość możliwości technicznych sił zmilitaryzowanych i jednostek komunikacji oraz wojsk inżynierskich;

- utrzymanie odwołu sił, wzmacnianie stref kierowania ruchem oraz dokonywanie manewru sił między poszczególnymi strefami;

- koordynowanie działania sił układu terytorialnego i funkcjonalnego.

Sztab okręgu kieruje zabezpieczeniem komunikacji poprzez terenowe organa resortu komunikacji /na zasadach współpracy/ i wojewódzkie sztaby wojskowe.

Ważnym zadaniem okręgu będzie organizacja przeładunków na dużych przeszkodach wodnych w wypadku zniszczenia mostów kolejowych. Tymczasowe rejony przeładunkowe /TRP/ organizuje się w ramach stref kierowania ruchem wojsk. Zadaniem okręgu będzie ustalanie - poprzez organa komunikacji - kolejności transportów do przeładunku, zapewnienie sił do organizacji TRP, zapewnienie, przy udziale sztabów terenowych, dodatkowych środków przeprawowych.

Oddzielnego naświetlenia wymaga obszerna problematyka uzupełniania wojsk, zwłaszcza armii i frontu, której poświęcony jest odrębny skrypt /wykład/. Należy przy tym wspomnieć, że w określonych warunkach wojska OTK mogą stanowić źródło rezerw dla frontu zewnętrznego.

X

X

X

Powyższy materiał nie daje i nie może dawać konkretnych rozwiązań wszystkich mogących zaistnieć sytuacji na obszarze okręgu, szczególnie w początkowym okresie wojny. Podane wyżej ogólne kierunki są wynikiem doświadczeń z ćwiczeń i przewidywań prawdopodobnego rozwoju sytuacji w wypadku konfliktu. Aby sprostać trudnym i skomplikowanym zadaniom, dowództwa i sztabu terenowe, a szczególnie okręgu wojskowego, winny stale studiować zarówno przeciwnika, jak i administrowany, wszechstronnie rozwijający się obszar. Konieczna także jest stała znajomość organizacji i działania układu funkcjonalnego, inspirowanie przedsięwzięć obronnych w układzie terytorialnym poprzez terenowe sztaby wojskowe. Tylko zintegrowanym wysiłkiem wszystkich sił obronnych można będzie sprostać trudnym i skomplikowanym zadaniom we współczesnej wojnie. W hierarchii dowodzenia i kierowania obroną terytorium kraju, okręg wojskowy jest podstawowym szczeblem koordynacji wysiłków wojsk z poszczególnymi rodzajami sił i środków w układzie terenowym i funkcjonalnym.

BIBLIOTEKA KRAJOWA ASB WP
Archiwum Biograficzne Specjalnych
Nr ewid. 40824

